نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال بیست و سوم، شماره ۷۱، زمستان ۱۴۰۲

مدل سازی رویکرد توسعه اجتماع محوری در برنامه ریزی توسعه محله ای با روش معادلات ساختاری(مطالعه موردی:محله گلکاران شهر ابرکوه)

دریافت مقاله: ۹۹/۱/۱۰ **پذیرش نهایی**: ۹۹/۶/۲۴

صفحات: ۳۷۲-۳۵۷

حسن، کبوری*: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران[1]
Email: kabouri.hasan@yahoo.com
سید علی، المدرسی: دانشیار دانشکده علوم انسانی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران
Email: almodaresi@yahoo.com
محمد حسین، رامشت: استاد دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران
Email: mh.raamesht@gmail.com
محمد مهدی، کریم نژاد: استادیار دانشکده هنر و معماری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران
Email: mm.karimnejad@gmail.com
ملیحه، ذاکریان: استادیار دانشکده علوم انسانی، واحد میبد، دانشگاه آزاد اسلامی، میبد، ایران
Email: malihezakerian@yahoo.com

چکیده

هدف تحقیق حاضر مدل سازی رویکرد توسعه اجتماع محوردر برنامه ریزی توسعه محله ای با روش معادلات ساختاری بوده است. روش پژوهش تحلیلی –توصیفی با هدف کاربردی است و رویکرد حاکم بر فضای پژوهش به لحاظ روش شناختی رویکرد کمی می باشد . برای گردآوری اطلاعات در ارتباط با موضوع مطالعه از دو روش کتابخانه ای و پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق کلیه افراد بالای ۱۸ سال در محله مورد مطالعه شهر ابرکوه(گلکاران) می باشد. با استفاده از ابزار پرسشنامه که مطابق طیف لیکرت تنظیم شد اقدام به جمع آوری داده گردید و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ که هم شامل ضریب کل و همچنین ضریب بخشهای مختلف در ابعاد پرسشنامه می شود تعیین و همچنین برای تعیین روایی پرسشنامه از نظرات کارشناسان و صاحبنظران حوزه برنامه ریزی شهری سود برده شد. در بخش تحلیل داده ها از دو سطح آمار توصیفی میانگین و انحراف معیار و آمار استنباطی جهت سنجش و ارزیابی میزان مؤلفه های مؤثر بر رویکرد توسعه اجتماع محور و همچنین تدوین یک مدل عملیاتی در محله مورد مطالعه از مدل معادلات ساختاری در محیط نرم افزاری pls استفاده شد. این مدل روابط متقابل و برهم کنش متغیرها و میزان اثرگذاری و اثرپذیری از یکدیگر را مورد بررسی قرار می دهد. نتایج حاصل از تحلیل داده ها با استفاده از مدل معادلات ساختاری گویای آن است که داشتن رویکرد اجتماع محوری در توسعه محله ای دارای اثری مستقیم و معنادار در ارتقاء توسعه محله مورد مطالعه می باشد.

کلیدواژگان: توسعه اجتماع محوری، مشارکت،توانمندسازی،ظرفیت سازی

---

۱. **نویسنده مسئول**: دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری،شماره تلفن:۰۹۱۷۷۱۷۳۶۵۸

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

مقدمه

امروزه بیش از نیمی از جمعیت جهان ۵۴٪ در شهرها زندگی می کنند و تا سال ۲۰۵۰ این میزان به ۶۰٪ خواهد رسید(یو ان هبیتات[۲]،۲۰۱۶). همچنین طبق برآورد سازمان ملل متحد ۸۰٪ رشد شهری در طول دو دهه آینده در شهرهای آسیایی و آفریقایی اتفاق خواهد افتاد(سازمان توسعه ایالات متحده[۳]،۲۰۱۸:۲۳). همانطور که شهرها در کشورهای توسعه یافته بسرعت در حال رشد می باشند و به نیازهای مدیریتی خود توجه دارند، کشورهای در حال توسعه با پیامدهای شهرنشینی که شامل افزایش تقاضا برای خدمات اساسی است مواجه هستند. بررسی تاریخ تحولات نظریات برنامه ریزی نشان می دهد که از اواخر دهه۱۹۷۰ به بعد، به جهت پیچیدگی های موجود در سیستم های شهری و چالش هایی که شهرها با آن روبرو هستند چرخشی آشکار به سوی رویکردهایی از پایین به بالا و اجتماع محور دیده می شود. در شهر ابرکوه با توجه به قدمت تاریخی آن، محلات دارای جایگاه ویژه ای در برنامه ریزی های فضایی هستند که می بایست از سرمایه ها و ظرفیت های بالقوه ساکنان و اجتماع محلی در جهت افزایش سطح کیفیت زندگی بهترین بهره را برد. در این شهر قدیمی محلات به عنوان سلولهای حیاتی شهر و به عنوان واحد فضایی تأثیر گذار و مهم، نقشی مهم در توسعه و زیست پذیر نمودن شهر داشته و می توان تعاملات اجتماعی را در آن برقرار نمود و زمینه های شکل گیری و استفاده حداکثری از توانها و ظرفیتهای اجتماع محلی را فراهم کرد. چرا که کیفیت ساختار کارکردی هر شهر بیش از هر چیز به میزان انطباق سازمان کالبدی آن با سازمان اجتماعی شهر مربوط می شود و انطباق این دو باعث افزایش کیفیت زندگی در محیط های سکونتی می گردد(تقوایی و همکاران،۱۳۹۳). طبق بررسی های میدانی، ساکنین محله گلکاران از وضعیت موجود در در محله خود از جهت شاخص های توسعه شهری رضایت نداشته و این محله با مشکلات اجتماعی،اقتصادی و کالبدی متعدی روبرو است. بنابراین بنظر می رسد که توجه به دارایی ها و پتانسیل های موجود در محله گلگاران و همچنین توجه به مؤلفه های رویکرد اجتماع محوری می تواند سبب افزایش کیفیت زندگی و رضایت مندی ساکنین محله گردد. از این رو هدف این پژوهش بررسی و شناسایی وضعیت اجتماع محوری از دو جنبه هدف محوری و فرایند محوری و سنجش و ارزیابی ارتباط متقابل بین فرایند محور بودن توسعه اجتماع مبنا(مشارکت شهروندان) و هدف محور بودن آن(ظرفیت سازی و توانمند سازی شهروندان) در مقیاس محله ای در جهت ارتقاء کیفیت زندگی و زیست پذیری در شهر ابرکوه می باشد. برای دستیابی به این هدف ابتدا با تدقیق در ادبیات موضوع و روش تحلیل محتوا مؤلفه های اصلی این رویکرد از دو جنبه مذکور تعریف گردید و در قالب مدل نظری آورده شد تا جهت بررسی و آزمایش آن با روش مدل سازی معادلات ساختاری نحوه تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هر یک از مولفه های رویکرد توسعه اجتماع مبنا در یک سازوکار تعاملی به نمایش درآید. در راستای این اهدف، به پرسش های اساسی این مقاله پاسخ می دهیم: ۱- وضعیت الگوواره توسعه اجتماع محور در محله مورد مطالعه از دو جنبه فرایند محوری و هدف محوری چگونه است؟۲- ارتباط فرایند محوری و هدف محوری رویکرد توسعه اجتماع مبنا و اهمیت آنها نسبت به هم در محله مورد مطالعه به چه صورت است؟

[2] UN-Habitat
[3] United Nations Industrial Development Organization

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

ریشه های رویکرد توسعه اجتماع محور به تجارب پیشین صندوق توسعه بین المللی در آمریکا در سالهای ۱۹۵۰و ۱۹۶۰ و صندوق های اجتماعی در سال۱۹۸۰ برمی گردد(منصوری و رائو[4]،۲۰۱۲). و بانک جهانی آن را بطور وسیع از اوایل دهه ۱۹۹۰ بکار برد(انسیگمر[5]،۲۰۱۷:۶۷). در زمینه برنامه ریزی اجتماع محور تحقیقات و پژوهش های متعددی در مراکز علمی و دانشگاهی دنیا انجام گرفته هر چند پژوهش ها در این زمینه در مراکز علمی و تحقیقاتی داخلی قابل توجه نمی باشد. محمدی و همکاران(۱۳۸۷) در پژوهش خود با عنوان توسعه اجتماع محور(CDD): سازوکاری برای سازماندهی سکونتگاههای غیر رسمی با ذکر نمونه هایی از کشورهای مختلف توسعه اجتماع محور را به عنوان سازوکاری در جهت افزایش پایداری و اثربخشی اجتماعی برنامه های بهسازی شهری در سکونتگاههای غیر رسمی پیشنهاد می کنند. رلف(۱۹۷۶) در کتاب خود با عنوان مکان و حس لا مکانی، به روابط اولیه انسانی بین مردم و با خانه ها، محله ها، شهرها، زمین ها و کشورها اشاره می کند و ادعا می نماید که رویکردهای پوزیتیویستی به شهر یک مفهوم از خود بیگانه،انسان زدا و انتزاعی و یک حس لامکانی است(شورچه،۱۳۹۵:۱۷۴). جاکوبز(۱۹۶۱) در کتاب مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکا اوج گرایش خود را به مسایل اجتماعی برای حل مشکلات شهری نشان می دهد چنانکه وی شبکه های اجتماعی فشرده در محدوده های قدیمی و بافت های تاریخی شهری و کاربریهای مختلط شهری صورتی از سرمایه اجتماعی را شکل می دهند و می توانند در برقراری پاکیزگی و امنیت شهری و بهبود کیفیت زندگی در ساختار شهری نقشی کارآمد را در عرصه های عمومی زندگی شهری داشته باشند(پور جعفر و همکاران،۱۳۸۸:۱۶). آینی و اودیمی[6](۲۰۱۵) در پژوهشی تحت عنوان رویکرد توسعه اجتماع محور:تغیر پارادایم توسعه در کاهش فقر بیان می دارند که این رویکرد می تواند در برنامه ها و سیاستهای کاهش فقر مؤثر باشد. زینو محمود[7](۲۰۱۶) در پژوهش خود با عنوان بهبود کیفیت زندگی از طریق توسعه مشارکتی اجتماع محور در نیجریه، مدل اجتماع محوری را برای ارائه خدمات اجتماعی، ابتکاری ارزشمند می داند که باعث بهبود معنی دار کیفیت زندگی افراد می شود .

مبانی نظری

- اجتماع

اجتماع مفهومی چندبعدی و پیچیده است که پژوهشگران علمی رشته های مختلف برداشتهای متفاوتی از آن داشته اند. مفهوم اجتماع در اروپا ریشه در فرهنگ توتانیک و نظریه گمنشافت و گزلشافت تونیز دارد. اودر کار کلاسیک خود به دو نوع زندگی اجتماعی متضاد اشاره کرده است. تونیز گمنشافت یا اجتماع را به عنوان نوع ایده ال اجتماع می داند که در آن شیوه های زندگی ساده،خاندان گرایانه،صمیمی و خصوصی است و اعضا به واسطه سنت های مشترک و زبان مشترک به هم پیوند خوردند(صرافی و همکاران،۱۳۹۳:۱۱۶). هیلری(۱۹۵۵) معتقد است که اجتماع در برگیرنده افرادی در کنش متقابل اجتماعی در درون یک منطقه جغرافیایی است که

[4] Mansuri and Rao
[5] Ensminger
[6] Ayeni.G.O & Odeyemi
[7] Zayyanu Muhammad

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

یک یا چند پیوند اضافی دارند(Hillery,1955:111). وارن[8] در کتاب اجتماع در امریکا به پنج کارکرد اصلی اجتماع اشاره می نماید که عبارتند از:

۱-اجتماعی شدن۲- ثروت اجتماعی۳-مشارکت اجتماعی۴-کنترل اجتماعی۵-پشتیبانی و حمایت متقابل(وارن،۱۹۶۳).

رویکرد توسعه اجتماع محور

بررسی تاریخ تحولات نظریات برنامه ریزی نشان می دهد که از اواخر دهه۱۹۷۰ به بعد به جهت پیچیدگی های موجود در سیستم های شهری و چالش هایی که شهرها با آن مواجه هستند چرخشی آشکار به سوی رویکردهایی از پایین به بالا و اجتماع محور دیده می شود. مفهوم توسعه اجتماع مبنا بسط یافته مفهوم توسعه مردم محور است که در پاسخ به رهیافت توسعه ای که مبنای آن رشد اقتصادی است ظهور یافته است که باعث رفاه اجتماعی نمی شود بلکه بی عدالتی را بخصوص در کشورهای در حال توسعه گسترش می دهد(سیتروس[9]،۲۰۱۷). در این رویکرد بر مشارکت اجتماع محلی در فرایند تصمیم سازی تأکید می شود (محمدی،۱۳۸۷: ۹۲) که این مسأله خود باعث می گردد افراد خود را بیشتر درگیر کار جمعی نمایند و با افزایش تعاملات بین افراد شبکه های اجتماعی بهبود یافته و و رفتارها و هنجارهای اجتماعی ارتقاء می یابد(اودینکو و گیلیگان[10]،۲۰۱۵) و نهایتا باعث پایداری محیط شهری می گردد(بویلاکو[11] و همکاران،۲۰۱۳). از دیدگاه سرمایه اجتماعی، برنامه اجتماع محور نوعی نگرش به توسعه از پایین است و از طریق سازمانهای غیردولتی قابل تحقق است که در این مورد بهره گیری از سرمایه اجتماعی در قالب محلات مورد توجه قرار می گیرد. باید افزود که بهره گیری از سرمایه اجتماعی به مثابه یکی از قابلیتهای اجتماع محور در برنامه ریزی مورد توجه است. در حقیقت این سرمایه اجتماعی است که شکل گیری یک اجتماع محلی به مفهوم واقعی را تضمین می کند و مفهوم انسجام محلی را که به میزان وکیفیت تعامل و روابط اجتماعی و تقویت شبکه های اجتماعی در محله باز می گردد را شکل می دهد(ایراندوست،۱۳۸۹: ۶۹). بطور کلی نگرش مبتنی بر اجتماع در توسعه شهری و برنامه ریزی می تواند باعث افزایش کنترل مردم بر زندگی و معیشت خودشان گردد و همچنین باعث افزایش مشارکت در تأمین خدمات عمومی می شود و نهایتا باعث ارائه طرح ها و برنامه هایی می شود که با نیازها و شرایط محلی همخوانی بیشتری دارد(لی[12]،۲۰۰۰: ۳). ریشه های مدرن این رویکرد بر نوشته های دانشمندان علوم اجتماعی مثل پاتنام،بوردیو و کلمن و همچنین برگزارش بانک جهانی توسعه قرار دارد(وانگ و گوگنهیم[13]،۲۰۱۸). قلب رویکرد اجتماع محور رشد انسانی و توانمندسازی می باشد(موزمل و اسکاچر[14]،۲۰۰۵). ویژگیهای مفهوم توسعه اجتماع محور عبارتند از:

۱- تأکید بر مکان به لحاظ نهادها،اجتماعات،محیط و فرهنگ

8 warren
9 Sitorus, Y. L. M
10 Avdeenko & Gilligan
11 Bevilacqua
12 Lee
13 Wong, S., & Guggenheim
14 Mozammel, M., & Schechter

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

۲- دلالت بر برنامه ریزی ترانزیت و انتقالی ، توانمند سازی اجتماع ، رهیافت از پایین به بالا و مشارکت دارد(سوله[15]،۲۰۱۴).

برای داشتن رویکردی جامع به مفهوم توسعه اجتماع محور می توان آن را از دو نگاه متفاوت مورد واکاوی قرار داد که در ذیل به طور اختصار به هر کدام از آنها پرداخته می شود.

رویکرد هدف گرا به توسعه اجتماع محور

- ظرفیت سازی اجتماعی

امروزه اجتماعات محلی نقش مهم در تضمین و دستیابی مکانهای شهری در جهت دستیابی به ارتقاء کیفیت زندگی و زیست پذیر کردن آنها دارند. بطوری که برنامه ریزان توسعه شهری می توانند حساب ویژه ای را بر روی پتاسیل ها و توانایی افراد جامعه در جهت پیش بینی،تصمیم گیری های آگاهانه و جذب و مدیریت منابع باز نمایند.

- توانمندسازی روانی

کاربرد اصطلاح توانمند سازی در برنامه ریزی شهری، به دموکراسی و دخالت دادن شهروندان در تصیم گیریهای مدیریت شهری تحت عناوین تیم سازی،مشارکت و کیفیت زندگی در اجتماع اطلاق می گردد (اسدی چالی،۱۳۹۴: ۳۶) و زیر بنای آن،توسعه اجتماع محلی و بسیج قابلیتهای درونزای اجتماع است در این پژوهش با توجه به اهمیت و تأثیرگذاری بعد روانشناختی و ارتباط و نزدیکی آن به توسعه اجتماع محور نسبت به دیگر ابعاد توانمندسازی همچون توانمندی اقتصادی؛توانمندسازی روانی مورد تحلیل قرار می گیرد.

رویکرد فرایندگرا به توسعه اجتماع محور

- مشارکت اجتماعی

کمیسیون اسکفینگتن درگزارش خود در سال ۱۹۶۹، برنامه ریزی را اینگونه تعریف می کند: برنامه ریزی حوزه ای است که نیازمند مشارکت است، زیرا مردم باید انتخاب کنند که چه جامعه ای می خواهند و چگونه می خواهند آن را توسعه دهند این امر بسیار اهمیت دارد که بدانیم می توانیم در جامعه خود تأثیرگذار باشیم. در نتیجه شهرهایی که ما در آن زندگی و کار می کنیم و می آساییم، در واقع منعکس کننده خواست ها و آرزوهای ما هستند(سیمپسون،۱۹۹۷:۹۱۳). مناسبترین الگوی مشارکت مردم در برنامه ریزی توانمندسازی مردم محلی است و بیش از همه از طریق ظرفیت سازی اجتماعی دست یافتنی است(رهنما و همکاران،۱۳۹۶) و بنابراین توجه همزمان به این سه مقوله مهم در امر توسعه محله ای می تواند ما را در رسیدن به اهداف زیست پذیر نمودن محیط های سکونتی یاری رساند.

[15] Soleh

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

روش تحقیق

محدوده مورد مطالعه

در شکل(۱) محدوده مورد مطالعه نشان داده شده است. براساس آخرین تقسیمات کشوری شهرستان ابرکوه با وسعت ۵۶۴۱ کیلومتر مربع در جنوب غرب استان یزد، با مختصات ۵۲ درجه و ۵۸ دقیقه تا ۵۳ درجه و۴۱ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۴۶دقیقه تا ۳۱ درجه و۵۹ دقیقه عرض شمالی واقع گردیده است.محله گلکاران یکی از محلات قدیمی است که در قسمت جنوبی شهر واقع شده است که از دیدگاه اقتصادی، اجتماعی و کالبدی ابرکوه شرایط چندان مطلوبی ندرد و به لحاظ تاریخی دارای آثار و ابنیه باارزشی نیز می باشد. این شهر قبلاً جزئی از شهرستان یزد از استان اصفهان بوده تا سال ۱۳۳۲ و سپس در سال ۱۳۳۲ به استان فارس(شهرستان آباده)ضمیمه گردید .درسال ۱۳۶۷ این شهر به عنوان بخشی از شهرستان تفت از استان یزد درآمد و در سال ۱۳۷۳ طبق آخرین تقسیمات کشوری مستقلاً یکی از شهرستانهای یزد با مرکزیت ابرکوه گردید(عظیمی ، ۳۲:۱۳۷۵).

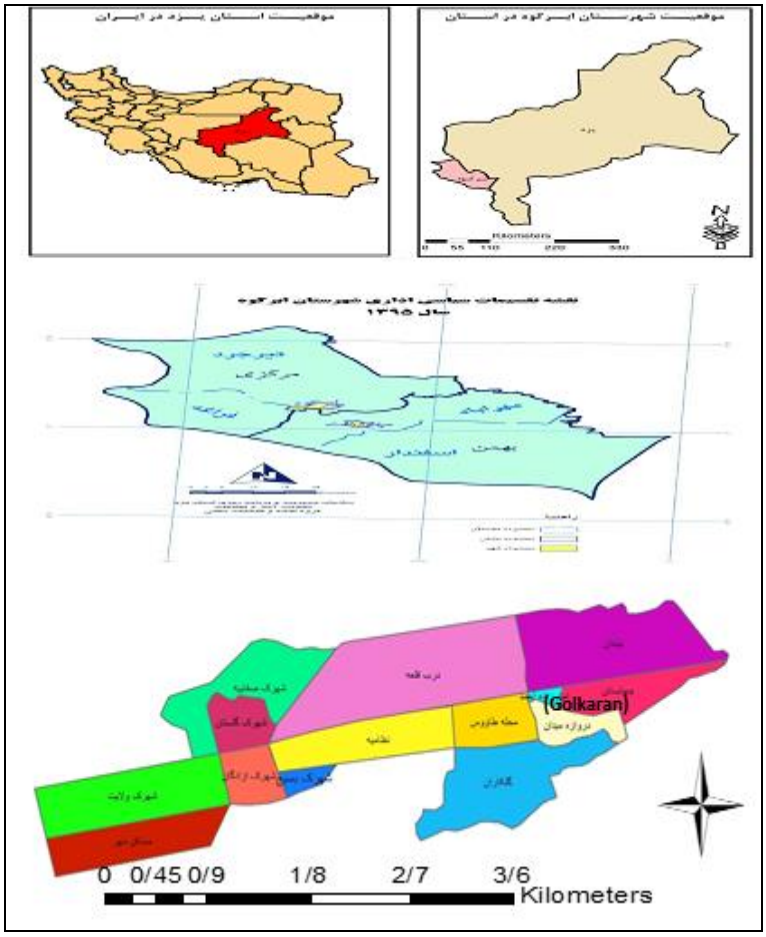

شکل(۱). منطقه مورد مطالعه

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

داده و روش کار

روش پژوهش حاضر تحلیلی –توصیفی با هدف کاربردی است. برای گردآوری اطلاعات در ارتباط با موضوع مطالعه از دو روش کتابخانه ای و پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این تحقیق کلیه افراد بالای ۱۸ سال در محله مورد مطالعه شهر ابرکوه(گلکاران) می باشد. برای ارزیابی مؤلفه های توسعه اجتماع محوری و سنجش ارتباط بین دو رویکرد حاکم برآن ،شاخص ها و گویه های مربوط به رویکرد فرایند محوری و همچنین جنبه های هدف گرایی در توسعه اجتماع محور تدوین گردید. حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران برای پرسشگری مشخص شد تا بتوان یافته های پژوهش را به جامعه آماری تعمیم داد. در بخش تحلیل داده ها برای تدوین یک مدل عملیاتی در محله مورد مطالعه از مدل معادلات ساختاری در محیط نرم افزاری pls استفاده شد. این مدل روابط متقابل و برهم کنش متغیرها و میزان اثرگذاری و اثرپذیری از یکدیگر را مورد بررسی قرار می دهد. درصورتی‌که مقدار KMO کمتر از ۰/۵ باشد، داده‌ها برای معادلات ساختاری مناسب نخواهند بود و اگر مقدار آن بین ۰/۵ تا ۰/۶۹ باشد می‌توان با احتیاط بیشتر به معادلات ساختاری پرداخت. اما درصورتی‌که مقدار آن بزرگ‌تر از ۰/۷ باشد، همبستگی بین داده‌ها برای تحلیل فرضیات مناسب خواهد بود. خروجی این آزمون در جدول (۲) قابل‌مشاهده است.

جدول (۲) اندازه‌گیری کفایت نمونه

آزمون	آماره	
کایسر – میر – اولکین (KMO)	اندازه‌گیری کفایت نمونه	۰,۸۷۳
	درجه آزادی	۳۸۳
	معناداری	۰,۰۰۰

نتایج

بر اساس داده‌های مندرج در جدول (۳) مشخص است ۳۸۴ داده صحیح پیرامون متغیرهای تحقیق گردآوری شده است. میانگین نمرات متغیرها بین ۳/۵۷۱۰ و ۴/۷۸۶۰ بوده است که با عنایت به اینکه این میانگین نیز از نقطه برش طیف بیشتر است لذا ایراد خاصی ایجاد نمی کند. نتایج فوق نشان می دهد کههمه میانگین های متغیرها بیشتر از نقطه برش طیف ۵ نقطه ای لیکرت (۲/۵) می باشد و پاسخگویان نسبت به سوالات تحقیق همسو با اهداف تحقیق جواب داده اند و داده ها با انحراف معیارمتناسب اطراف میانگین پراکندگی دارند.

جدول (۳) آمار توصیفی متغیر های تحقیق

متغیرها	تعداد	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف معیار
مشارکت اجتماعی	۳۸۴	۲	۵	۴/۷۸۶۰	۰,۸۷۴۷
توسعه اجتماع مبنا	۳۸۴	۲	۵	۳/۵۷۱۰	۰,۷۹۹۶۲
توانمند سازی روانی	۳۸۴	۴	۵	۴/۳۲۲	۰,۹۳۴۸
ظرفیت سازی اجتماعی	۳۸۴	۳	۵	۳/۸۹۳	۰,۷۸۳۳

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

-بررسی پیش فرضهای انجام تحلیل داده ها به روش معادلات ساختاری

به هنگام انجام تحلیل با روش معادلات ساختاری می‌بایست پراکندگی داده ها، همگن بودن متغیرها و همچنین هم پوشانی آنها مورد بررسی قرار بگیرد که بشرح ذیل همه آنها بررسی می شود.

بررسی پراکندگی داده ها

نرمال بودن توزیع داده ها باید از طریق محاسبه چولگی و کشیدگی بررسی شود تا میزان دوری پراکندگی داده ها از توزیع نرمال مشخص شودهرچند توزیع نرمال داده‌ها در روش حداقل مربعات جزیی شرط اساسی نیست. بررسی جدول (۴) نشان می‌دهد که توزیع داده های همه متغیرهای تحقیق نرمال می‌باشد چون میزان چولگی و کشیدگی ما بین (۱ و ۱-) می‌باشد.

جدول (۴) آزمون نرمال بودن توزیع داده ها برای متغیرهای تحقیق

متغیرها	پراکندگی[۱۷]	کشیدگی[۱۶]
مشارکت اجتماعی	۰,۶۶۳	-۰,۴۰۸
توسعه اجتماع مبنا	۰,۲۱۵	-۰,۴۱۴
توانمند سازی روانی	-۰,۵۷۴	۰,۹۳۴
ظرفیت سازی اجتماعی	-۰,۵۵۷	۰,۴۶۴

-بررسی همگنی و بررسی هم خطی چند گانه متغیرها

یکی دیگر از پیش فرضهای انجام تحلیل به روش معادلات ساختاری بررسی همگنی واریانسها در خصوص متغیرهای تحقیق می باشد که با استفاده از آزمون لوین انجام می گیرد. با توجه به سطح معناداری جدول(۵) که از ۰/۰۵ بیشتر است، می توان ادعا کرد که متغیرهای تحقیق همگن هستند .

جدول (۵) آزمون لوین برای بررسی همگنی متغیرهای تحقیق

متغیر	آزمون لوین	سطح معناداری
مشارکت اجتماعی	۰/۱۶۱	۰/۱۱۱
توسعه اجتماع مبنا	۰/۲۳۴	۰/۱۲۱
توانمند سازی روانی	۰/۹۴۱	۰/۲۰۰
ظرفیت سازی اجتماعی	۰/۶۳۸	۰/۲۱۱

[16] Kurtosis

[17] Skewness

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

بررسی روایی واگرا(تشخیصی) برای متغیرهای تحقیق

یکی از روشهای سنجش این روایی آزمون فورنل- لاکر است . جدول (۶) نشان می‌دهد که سازه ها کاملاً از هم جدا می باشند یعنی مقادیر قطراصلی برای هر متغیر پنهان از همبستگی آن متغیر با سایر متغیرهای پنهان انعکاسی موجود در مدل بیشتر است.

جدول (۶) شاخص فورنل لاکر جهت بررسی شاخص روایی تشخیصی یا واگرا

ردیف	متغیرها	۱	۲	۳	۴
۱	مشارکت اجتماعی	۱			
۲	توسعه اجتماع مبنا	۰/۵۲۷	۱		
۳	توانمند سازی روانی	۰/۶۴۷	۰/۷۷۲	۱	
۴	ظرفیت سازی اجتماعی	۰/۵۵۱	۰/۸۶۰	۰/۷۶۶	۱

-بررسی مدل اندازه گیری (برای گویه های انعکاسی)

در مدلهاییکه دارای گویه های انعکاسی هستند، ابتدا محاسبه بار عاملی گویه‌ها سپس محاسبه شاخص متوسط میانگین واریانس استخراج شده (AVE)[۱۸] و پایایی ترکیبی(CR[۱۹]) که به ترتیب برای اندازه‌گیری روایی(اعتبار) و پایایی (اعتماد) متغیرهای تحقیق بکار برده می‌شود برای ارزیابی مدل اندازه گیری لازم و ضروری هستند. نتایج حاصل برای ارزیابی مدل اندازه گیری (بار عاملی، شاخص‌های روایی و پایایی) در جدول (۷) آورده شده است.

جدول (۷) مقادیر بارهای عاملی استاندارد شده و شاخص های روایی و پایایی متغیرها

متغیر	گویه ها	بارعاملی	پایایی ترکیبی	متوسط واریانس استخراج شده
ظرفیت سازی	گویه ۱	۰.۷۳۲۷	۰.۸۹۵۴	۰.۵۸۸۲
	گویه ۲	۰.۷۵۰۲		
	گویه ۳	۰.۸۱۴۸		
	گویه ۴	۰.۶۹۷۳		
	گویه ۵	۰.۷۰۹۴		
	گویه ۶	۰.۶۴۸۲		
	گویه ۷	۰.۷۲۰۲		
	گویه ۸	۰.۶۶۴۷		
	گویه ۹	۰.۶۹۲۴		
	گویه ۱۰	۰.۷۶۵۲		

18- Average Variance Extracted
19Composite Reliability

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

	گویه ۱۱	۰.۸۱۳۳		
	گویه ۱۲	۰.۷۲۶۲		
	گویه ۱۳	۰.۷۵۴۴		
	گویه ۱۴	۰.۸۱۹۲		
	گویه ۱۵	۰.۷۹۳۱		
	گویه ۱۶	۰.۷۵۲۰		
	گویه ۱۷	۰.۷۵۳۰		
	گویه ۱۸	۰.۵۸۵۳		
	گویه ۱۹	۰.۹۱۰۴		
	گویه ۲۰	۰.۸۹۷۹		
	گویه ۲۱	۰.۸۲۴۹		
	گویه ۲۲	۰.۸۴۱۷		
	گویه ۲۳	۰,۷۸۵۴		
	گویه ۲۴	۰,۷۸۹۱		
مشارکت	گویه ۲۵	۰,۸۹۳۲	۰,۸۹۳۲	۰,۶۷۴۵
	گویه ۲۶	۰,۷۸۵۴		
	گویه ۲۷	۰,۸۷۳۲		
	گویه ۲۸	۰,۷۱۳۳		
	گویه ۲۹	۰,۸۹۴۳		
	گویه ۳۰	۰,۸۷۴۴		
	گویه ۳۱	۰,۸۷۵۵		
	گویه ۳۲	۰,۷۸۵۴		
	گویه ۳۳	۰,۷۹۳۲		
	گویه ۳۴	۰,۸۹۴۳		
	گویه ۳۵	۰,۷۸۵۴		
توانمند سازی روانی	گویه ۳۶	۰,۸۷۵۴	۰,۷۸۱۱	۰,۶۰۰۲
	گویه ۳۷	۰,۷۸۴۳		
	گویه ۳۸	۰,۷۸۵۴		
	گویه ۳۹	۰,۷۵۵۴		
	گویه ۴۰	۰,۷۸۳۴		
	گویه ۴۱	۰,۷۹۳۲		
	گویه ۴۲	۰,۷۱۱۰		
	گویه ۴۳	۰,۸۰۱۲		
	گویه ۴۴	۰,۷۸۴۳		
	گویه ۴۵	۰,۷۰۹۴		
	گویه ۴۶	۰,۷۶۵۴		
	گویه ۴۷	۰,۷۹۵۴		
	گویه ۴۸	۰,۷۶۶۳		

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

رابطه متغیرهای مورد بررسی در هر یک از فرضیه‌های تحقیق بر اساس یک ساختار علی با تکنیک معادلات ساختاری آزمون شده است. در مدل کلی تحقیق که در شکل (۲) ترسیم‌شده است مدل اندازه‌گیری (رابطه هریک از متغیرهای قابل‌مشاهده به متغیر پنهان) و مدل مسیر (روابط متغیرهای پنهان با یکدیگر) محاسبه شده است. برای سنجش معناداری روابط نیز آماره **t** با تکنیک بوت استراپینگ محاسبه شده است که در شکل (۳) ارائه‌شده است. آزمون فرضیات تحقیق بر اساس روابط هریک از متغیرها نیز ارائه شده است.

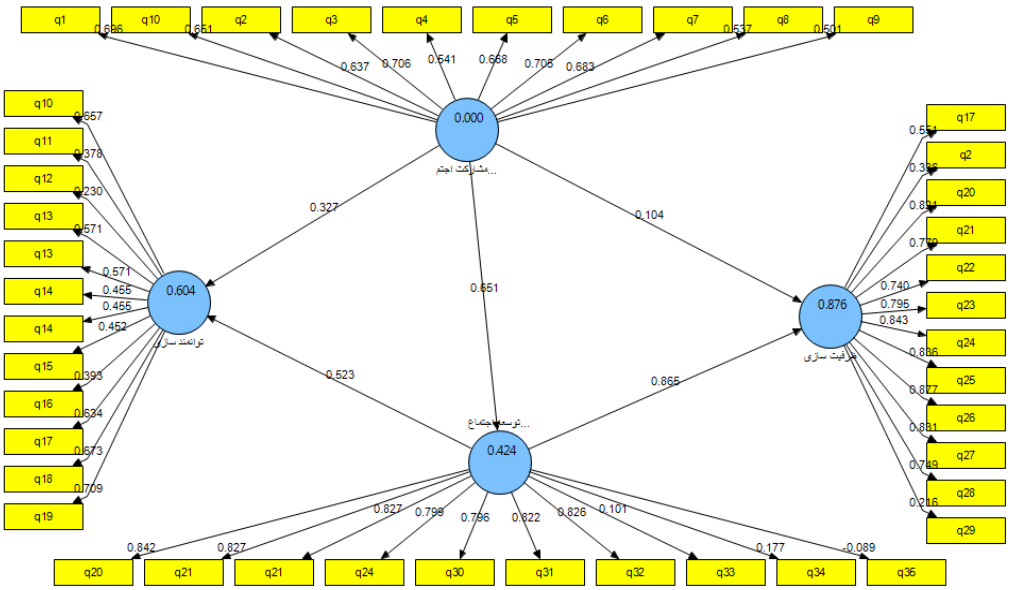

شکل (۲) مدل در حالت استاندارد

زمانی که همبستگی متغیرها شناسائی گردید باید آزمون معناداری صورت گیرد. جهت بررسی معنادار بودن رابطه بین متغیرها از آماره آزمون **t** یا همان **t-value** استفاده می‌شود. چون معناداری در سطح خطای ۰/۰۵ بررسی می‌شود بنابراین اگر میزان بارهای عاملی مشاهده شده با آزمون **t-value** از ۱/۹۶ کوچک‌تر محاسبه شود، رابطه معنادار نیست. همانطور که در شکل (۳) مشخص است کلیه مقادیر **t** بیشتر از ۱,۹۶ بوده بنابراین رابطه بین متغیر های مورد بررسی معنادار است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

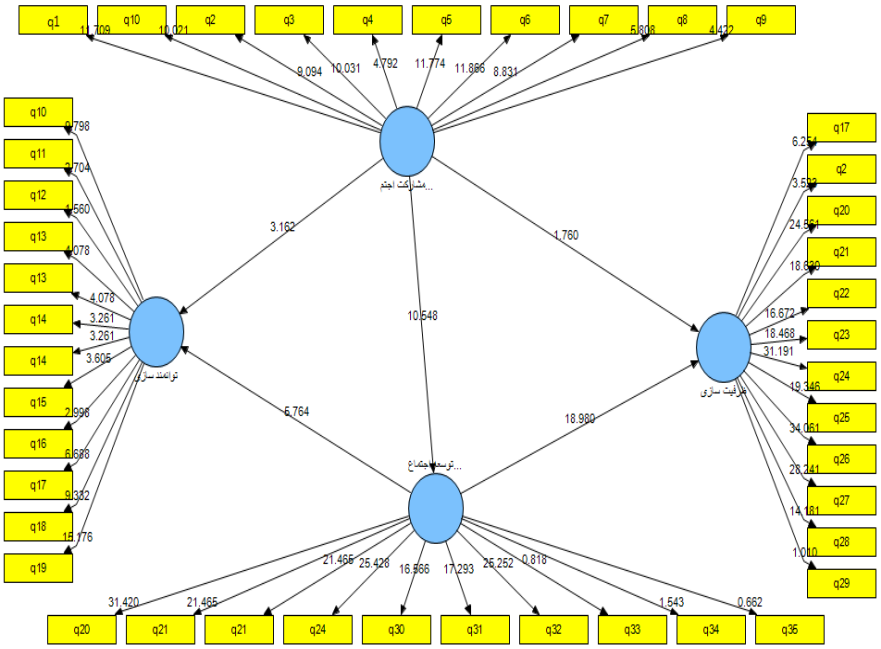

شکل(۳) مدل در حالت معناداری

-برازش مدل

در جدول (۸)آماره های مربوط به نیکویی برازش مدل ارائه شده است. برازش مدل یعنی چقدر یک مدل نظری با یک مدل تجربی سازگاری دارد. برای نشان دادن اینکه مدل ترسیم شده بر مبنای چارچوب نظری و پیشینه تجربی پژوهش تا چه اندازه با داده‌های گردآوری شده در این پژوهش انطباق دارد از شاخص‌های نیکویی برازش استفاده می‌شود، بدین صورت که هر چه مقدار آن شاخص‌ها متناسب باشد نشانگر حمایت قوی‌تر داده‌ها از مدل نظری تفسیر خواهد شد.

جدول(۸) آماره های مربوط به نیکویی برازش مدل

شاخص‌های برازش	استاندارد شاخص	مقادیر بدست آمده	نتیجه برازش مدل
تقسیم کای-مربع بر درجه آزادی	x≤۳	۲/۴	برازش خوب
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	x≤۰/۰۸	۰/۰۶	برازش خوب
شاخص نیکویی برازش	x≥۰/۹	۰/۹۳	برازش خوب
شاخص نیکویی برازش تعدیل شده	x≥۰/۹	۰/۹۱	برازش خوب
شاخص برازش مقایسه ای	x≥۰/۹	۰/۹۱	برازش خوب
شاخص برازش افزایشی	x≥۰/۹	۰/۹۲	برازش خوب
شاخص برازش نرم	x≥۰/۹	۰/۹۰	برازش خوب
شاخص برازش غیر نرم	x≥۰/۹	۰/۹۳	برازش خوب
ضریب تعیین	≥۰/۶۷	۰/۷۶	برازش خوب

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

شاخص‌های نیکویی برازش شامل: AGFI،GFI و RMSEA نشان می‌دهند که نتایج مدل قابل اعتماد است. شاخص‌های GFI و AGFI ، هردو بیش‌تر از حد مورد نظر برآورد شده‌اند که این آماره بزرگتر از حد ملاک ۰/۹۰ بوده است. همچنین، نسبت مربع کای به درجه آزادی (X^2/df) مقدار مناسبی را نشان داده است. همچنین معیار خطای RMSEA نیز برابر با ۰/۰۶ برآورد شده که این مقدار کوچکتر از حد مجاز ۰/۰۸ بوده است. بر اساس برآوردهای ارائه شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل تست شده در جامعه مورد نظر از برازش نسبتاً خوب و قابل قبولی برخوردار بوده است.

پس از بررسی برازش بخش اندازه گیری و بخش ساختاری مدل، برازش کلی مدل از طریق معیار GOF که شاخصی برای بررسی برازش مدل جهت پیش بینی متغیرهای درون زا می باشد، استفاده می شود. که مقدار آن بین صفر تا یک قرار دارد. و مقادیر نزدیک به یک نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند. و توانایی پیش بینی کلی مدل را مورد بررسی قرار می دهد. و مدل آزمون شده پیش بینی متغیرهای مکنون درون زا را دارد. این معیار از طریق رابطه (۱) محاسبه می شود:

رابطه (۱).

$$Gof = \sqrt{\overline{communalities} \times \overline{R^2}} =$$

به طوری که Communalities نشانه میانگین مقادیر اشتراکی هر سازه هست و R^2 نیز مقدار میانگین مقادیر کاری مربع R سازه های درونزای مدل است. بر اساس جدول ۸ مقادیر ضریب تعیین R^2 به دست آمده است.همچنین مقدار اشتراکی برابراست با ۰,۷۶ و با توجه به سه مقدار ۰,۰۱، ۰,۲۵ و ۰,۳۶ که به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده است، حاصل شدن مقدار ۰,۶۵ برای GOF نشان از برازش قوی کلی مدل پژوهش دارد. از آنجایی که مقدار محاسبه شده GOF بزرگتر از ۰,۳۶ بدست آمده، نشان از برازش مناسب مدل پژوهش دارد.

نتیجه گیری

توسعه اجتماع محور برپایه مداخله و مشارکت اجتماع محلی استوار است که در پی بهره گیری از سرمایه ها و دانش اجتماع محلی به منظور بهره مند شده از راه حل هایی از درون این اجتماعات است که نهایتا به توسعه پایدار می انجامد و توسعه محله ای فرآیندی است مبتنی بر مشارکت داوطلبانه و خودیارانه در میان ساکنان یک محله در جهت بهبود شرایط اجتماعی فرهنگی،کالبدی و اقتصادی. بررسی ها نشان می دهد، ابعاد اجتماعی در بیشتر رویکردهای توسعه ای از وزن بیشتری برخوردار می باشد اهمیت عامل اجتماعی فرهنگی به عنوان عاملی جهت توسعه محله ای تا جایی است که صاحب نظران، توسعه محله ای را بدون عامل اجتماعی-فرهنگی، غیر ممکن می دانند. بنابراین در این پژوهش، با استفاده از رویکرد توسعه اجتماع محور و مؤلفه های ذاتی آن می توان نارسایی های توسعه را در سطح محله گلکاران برطرف نمود. بررسی وضعیت محله گلکاران در شهر ابرکوه نشان می دهد که این محله به دلیل ضعف ساختار اقتصادی، اجتماعی و کالبدی شرایط چندان مطلوبی را از نظر توسعه محله ای تجربه نمی کند. که با استناد به نتیجه بدست آمده از مدل معادلات

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

ساختاری می توان بیان داشت که ظرفیت سازی اجتماعی، توانمند سازی اجتماعی و مشارکت اجتماعی بر روی توسعه اجتماع محور تاثیر گذار هستند. چرا که مقدار آماره T بدست آمده برای تاثیر مشارکت اجتماعی بر ظرفیت سازی برابر با ۲/۴۵ و برای توانمندسازی برابر با ۳/۱۶۲ و برای تاثیر مشارکت بر روی توسعه اجتماعی برابر با ۱۰/۵۴۸است، به گونه‌ای که این مقادیر بزرگ‌تر از عدد۱/۹۶ و معناداری تایید می‌شود. همچنین ضریب مسیر بدست آمده برای تاثر مشارکت اجتماعی بر ظرفیت سازی برابر با مثبت ۰/۱۰۴ و برای تاثیر مشارکت اجتماعی بر توانمندسازی برابر یا مثبت ۰/۳۲۷ و برای تاثیر مشارکت بر روی توسعه اجتماعی برابر با ۰/۶۵۱ است. با توجه به مقدار ضریب مسیر بدست آمده تاثیر مشارکت اجتماعی بر توسعه اجتماعی بیشتر از ظرفیت سازی و توانمندسازی است.

در ارتباط با تاثیر توسعه اجتماع اجتماع محور بر توانمندسازی و ظرفیت سازی، نتایج حاکی از تاثیر مثبت و معنادار توسعه اجتماع محور بر توانمندسازی و ظرفیت سازی است چرا که مقدار آماره T بدست آمده برای تاثیر توسعه اجتماعی بر توانمندسازی برابر با ۵/۷۶۴ و برای تاثیر توسعه اجتماع محور بر ظرفیت سازی برابر با ۱۸/۸۹۰ است که این مقادیر بیشتر از مقدار حد بحرانی یعنی عدد۱/۹۶ است. همچنین مقدار ضریب مسیر بدست آمده برای تاثیر توسعه اجتماع محور بر توانمندسازی برابر با ۰/۵۲۳ و برای تاثیر توسعه اجتماع محور بر ظرفیت سازی برابر با ۰/۸۶۵ است. لذا با توجه به تأکید روزافزون رویه و عمل برنامه‌ریزی در سطح بین‌المللی به توسعه اجتماعات محلی به منظور کاهش فقر، در نظام برنامه‌ریزی کشور، نه تنها به توسعه اجتماعات محلی توجهی نشده است، بلکه برنامه‌ریزان و تصمیم سازان نیز درباره نوع و ویژگی‌های محلاتی که علاقه بیشتری در توسعه فعالیت‌های اجتماع‌محور دارند، اطلاعات کمتری دارند. بنابراین، می‌توان بیان کرد که مشارکت اهالی محله مورد پژوهش درگذشته در امـور مـرتبط بـا محیط سکونت آن‌ها، نوعی توانمندسازی آنها در قالـب یک مهارت به‌منظور بر عهده گـرفتن مسـئولیت بیشـتر بوده که این امر، زمینه‌ای بـرای تقویت حیات اجتماعی و تقویت عملکردهـای محله‌ای بوده است؛ اما به دلیل مشکلات ناشی از توسعه فیزیکی شهر ابرکوه در چهل سال اخیر و درپی آن مهـاجرت سـاکنان بـومی از محله تاریخی گلگاران و فرسایش تعـاملات قـوی اجتماعی گذشته و حس همبسـتگی آن زمـان، برای رسیدن به نقطه مطلوب توسعه محله ای و نهایتا پایداری و زیست پذیری آن توجه به موارد ذیل الزامی است:

- مشارکت دادن تمام ذینفعان شهری در فرایند تصمیم سازی و تصمیم گیریها در جهت توسعه محله ای
- ایجاد نهادهای مردمی و قانونی و بکارگیری دانش محلی در راستای حل مشکلات محله
- ظرفیت سازی و توانمند سازی مدیران شهری در راستای ایجاد مدیریتی شفاف، پاسخگو، مسوول و کارامد
- آموزش افراد محله به منظور زمینه سازی برای مشارکت در امر توسعه اجتماع محور به جای توسعه پروژه محور
- ارتقاء فرهنگ شهروندی و تبیین مفهوم حق به شهر برای افراد محله در جهت آگاهی به حقوق و تکالیف خود
- ایجاد حکمروایی اجتماع محله ای با استفاده از ظرفیتها و تخصص های موجود محله
- بکار گیری مستمر فضاهای عمومی در سطح محله در جهت تقویت سرمایه اجتماعی و تسهیم دانش و مشارکت پذیری افراد محله

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]
[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

منابع

ایراندوست،کیومرث(۱۳۸۹) **مرور کوتاه تجربه توانمندسازی سکونتگاه غیر رسمی کرمانشاه**،فصلنامه جغرافیا و توسعه، شماره ۲۰،صص ۷۳-۶۰

پورجعفر،محمد رضا و همکاران(۱۳۸۸)،**طراحی شهری و سرمایه اجتماعی در فضاهای شهری**،تهران:انتشارات هله.

تقوایی و همکاران(۱۳۹۳)،**سنجش و بررسی کیفیت زندگی ذهنی بر اساس ادراک ساکنان(نمونه موردی محله هاشمی در منطقه ۱۰ تهران)**، نشریه جغرافیا و برنامه ریزی شهری،۱۸(۵۰)،۳۴-۷۱.

توکلی نیا،جمیله و دیگران(۱۳۹۴)،**تحلیل سرمایه اجتماعی با تاکید بر مشارکت شهروندی و پاسخ گویی مدیران شهری مورد پژوهی: شهر اسلامشهر**،نشریه آمایش محیط،۸(۳۰)، ۱۳۷-۱۵۲.

رهنما و همکاران(۱۳۹۶)،**تحلیل عوامل مؤثر بر پیشبرد فرهنگ مشارکت محلی در برنامه ریزی توسعه گردشگری(مطالعه موردی،منطقه آزاد ماکو)**،نشریه جغرافیا و برنامه ریزی،۲۱(۲۲)،۶۷-۹۵.

جیکوبز،جین (۱۹۶۱)،**مرگ و زندگی شهرهای بزرگ امریکایی**،ترجمۀ حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی،انتشارات دانشگاه تهران،تهران.

شارع پور،محمود (۱۳۸۸)،**فرسایش سرمایه اجتماعی وپیامدهای آن**، نامه انجمن جامعه شناسی تهران،نشر کلمه.

شورچه،محمود(۱۳۹۵)،**دیدگاههای نو در سیستم های شهری**،تهران:انتشارات پرهام نقش

صرافی،مظفر و همکاران(۱۳۹۳)،**اندیشه های نو در برنامه ریزی شهری**،تهران:انتشارات قدیانی

عظیمی ، مسعود(۱۳۷۵) ،ب**ررسی ساختار اجتماعی ،اقتصادی روستایی به منظور کاربرد در برنامه ریزی وتوسعه** ،پایان نامه کارشناسی ارشد ،دانشگاه اصفهان

محمدی،علیرضاوهمکاران(۱۳۸۷)،**توسعه اجتماع – محورسازوکاری برای ساماندهی سکونتگاههای غیررسمی**،مجله هفت شهر،۱۷(۲۲)، ۵۰-۶۴.

Anietem, O. V., & Abiodun, A. L. (2015). **Community driven development (CDD) and rural poverty alleviation in Nigeria: A Bottom-Up Development Approach. In International Conference on Trends in Economics,** Humanities and Management (ICTEHM'15) Marc (pp. 27-28).

Arefi, M. (2004). **An asset-based approach to policymaking: revisiting the history of urban planning and neighborhood change in Cincinnati's West End.** Cities, 21(6), 491-500.

Avdeenko, A., & Gilligan, M. J. (2015). **International interventions to build social capital: evidence from a field experiment in Sudan.** American Political Science Review, 109(3), 427-449.

Ayeni, G. O., & Odeyemi, C. A. (2015).**Community-Driven Development Approach: A development paradigm shift in poverty reduction programme**. International Journal of Innovative Research and Advanced studies (IJIRAS). ISSN, 2394-4404.

Bevilacqua, C., Calabrò, J., and Maione, C., 2013, **The Role of Community in Urban Regeneration: Mixed Use Areas Approach in USA,** Proceedings REAL CORP 2013 Tagungsband, 20-23 May 2013, Rome, Italy.

Binswanger-Mkhize, H. P., & de Regt, J. P. (Eds.). (2010). **Local and community driven development: Moving to scale in theory and practice.** The World Bank.

Ensminger, J. (2017). **Corruption in community-driven development.A Kenyan case study with insights from Indonesia**. U4 Issue.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]

[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]

Habitat, U. N. (2016).**Urbanization and development emerging futures**. World cities report, 3(4), 4-51.

Hillery .G. (1955), Definitions of Communuty: area of agreement, rural sociology 20:111-23.

Mansuri, G., and V. Rao. 2012. **Localizing development: Does participation work?** Washington, DC: World Bank.

Mozammel, M., & Schechter, G. (2005).**Strategic communication for community-driven development.**

Simpson, Brian (1997) **Towards the Participation of Children and Young People in Urban Planningand Design,** Urban Studies Journal, Volume 34, 907-925.

Sitorus, Y. L. M. (2017). **Community Driven Development In Traditional Communities In Papua.** Journal of Regional and City Planning, 28(1), 16-31.

Soleh, C. (2014) **Dialectical Pembangunan dengan Pemberdayaan**. Bandung: Fokusmedia.

United Nations Industrial Development Organization, 2018. **Sustainable cities: Hubs of innovation, jobs, industrialization and climate action.** UNIDO, Vienna, Austria.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1300.0.0.179.2]

[DOI: 10.61186/jgs.23.71.357]